

47.Umberto Eco romanları ve Ahmet Ümit'in *İstanbul Hatırası* romanı arasındaki metinlerarası ilişkilerin *A Memento for İstanbul* çeviri eserindeki izdüşümü¹

Burcu YAMAN²

APA: Yaman, B. (2022). Umberto Eco romanları ve Ahmet Ümit'in *İstanbul Hatırası* romanı arasındaki metinlerarası ilişkilerin *A Memento for İstanbul* çeviri eserindeki izdüşümü. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö11), 658-672. DOI: 10.29000/rumelide.1146749.

Öz

Temelini postmodernizm ve yapısökücülükten alan metinlerarasılık bir metnin anlamlandırılması ve metnin daha iyi anlaşılması açısından büyük önem taşır. Metinlerarasılık bir eserle başka eserler arasındaki her türlü bağıdır. Bu kavram hiçbir metnin bağımsız olmadığını ifade eder ve her metnin başka metinlerden izler taşıdığına vurgu yapar. Metinlerarasılık geçmiş ve gelecek arasında kurduğu ilişki ile kültürel bellek işlevi de görür. Dolayısıyla metinlerarası unsurların aktarımı bir kültür aktarımı ve kültürel belleğin devamının sağlanmasıdır. Metinlerarasılık kuramı başta Mikhail Bakhtin olmak üzere Julia Kristeva, Roland Barthes, Michael Riffaterre, Gérard Genette, Laurent Jenny ve Umberto Eco gibi araştırmacıların konuya ilişkin bilimsel katkılarıyla bugünkü konumuna gelmiştir. Bu çalışmada Ahmet Ümit'in *İstanbul Hatırası* romanı ile Umberto Eco romanları arasındaki metinlerarası ilişkiler incelenmiş ve bu metinlerarasılığın eserin İngilizce çevirisine ne ölçüde yansıtıldığı değerlendirilmiştir. İnceleme Rakesh Jobanputra'nın *A Memento for İstanbul* başlıklı çevirisi üzerinden yapılmıştır. Çalışmada aynı yayınevinin farklı yıllara ait iki çeviri eseri ve kaynak eser karşılaştırmalı olarak incelenmiş, bazı metinlerarası unsurların erek kültüre aktarılmadığı gözlemlenmiştir. Kaynak metinde yer alan göstergeler, semboller ve kültürel ifadeler metinlerarasılık kuramı kapsamında gönderme, alıntı, öykünme, iç anlatı, klişe ve çok katmanlılık örnekleri üzerinden sunulmuştur. Çok seslilik özelliğiyle okura çoklu bir okuma imkanı sağlayan *İstanbul Hatırası* eseriyle Umberto Eco'nun çalışmada bahsi geçen romanları arasında biçimsel özellikler ve metinlerarası ilişkiler bakımından benzerlikler ve koşutluklar olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Metinlerarasılık, Umberto Eco, *İstanbul Hatırası*, *A Memento for İstanbul*, Kültürel Bellek

The reflection of the intertextuality between Ahmet Ümit's novel *İstanbul Hatırası* and the novels of Umberto Eco on *A Memento for İstanbul*

Abstract

Intertextuality is important in terms of meaning of the text and making it clear. Intertextuality originated from postmodernism and deconstruction. Intertextuality is any link between a work and other works. This concept emphasizes that no work is independent of others. Further, intertextuality serves as a conduit for cultural memory thanks to its retrospective and prospective textual ties. Thus, the transmission of intertextual elements refers to the transmission of cultural elements and

¹ Bu çalışmanın bir bölümü 14-15 Mayıs 2022 tarihlerinde düzenlenen IV. Uluslararası Rumeli [Dil, Edebiyat ve Çeviri] Sempozyumunda sunulmuş ve makale olarak genişletilmiştir.

² Öğr. Gör. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Modern Diller /İngilizce (Samsun, Türkiye), burcuyaman1@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-6381-4122 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 21.06.2022-kabul tarihi: 20.07.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1146749]

sustainability of cultural memory. The intertextuality was developed and improved by such linguists and semioticians as Julia Kristeva, Roland Barthes, Michael Riffaterre, Gérard Genette, Laurent Jenny, Umberto Eco, and particularly Mikhail Bakhtin. In this study the intertextual relations between Ahmet Ümit's novel *İstanbul Hatırası* and the novels of Umberto Eco were examined and evaluated to reveal to what extent this intertextuality was reflected in the English translations of the work. The analysis is based on Rakesh Jobanputra's translation titled *A Memento for İstanbul*. In the study the source work and two translation works which were published by the same publishing house in different years were analyzed comparatively. The analysis showed that some intertextual elements weren't transferred to the target culture. Signs, symbols, and cultural expressions in the source text have been presented through the concepts of intertextuality, citation, reference, pastiche and cliché and multilayeredness examples. As result, it has been observed that there are similarities and parallels between the work of *İstanbul Hatırası*, which provides the reader with a multiple reading opportunity with its polyphonic feature and the novels of Umberto Eco in terms of formal features and intertextual relations.

Keywords: Intertextuality, Umberto Eco, *İstanbul Hatırası*, *A Memento For İstanbul*, Cultural Memory

1. Giriş

Ahmet Ümit, 1960 yılında Gaziantep'te doğmuştur. Marmara Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nü bitirdikten sonra 1985-1986 yıllarında Moskova'da Sosyal Bilimler Akademisi'nde siyaset eğitimi almıştır. 1989 yılında ilk kitabı olan *Sokağın Zulası* adlı şiir kitabı yayımlanmıştır. 1992 yılında ise ilk öykü kitabı olan *Çıplak Ayaklıydı Gece* isimli öykü kitabı yayımlanmıştır. Daha sonrasında Ümit'in , *Bir Ses Böler Geceyi*(1994), *Sis ve Gece* (1996), *Agatha'nın Anahtarı* (1999), *Şeytan Ayrıntıda Gizlidir* (2002) adlı polisiye kitapları yayımlanmıştır. Yazarın *Masal Masal İçinde* (1995), *Kar Kokusu* (1998), *Patasana* (2000), *Beyoğlu Rapsodisi* , *Olmayan Ülke* (2008) gibi daha pek çok eseri bulunmaktadır. Ahmet Ümit'in yayımlanmış iki adet de çizgi romanı bulunmaktadır (Ümit, 2010: 1).

Ahmet Ümit'in tarihsel bir polisiye roman örneği olan *İstanbul Hatırası* romanı ise ilk kez 2010 yılında yayımlanmıştır. Bir çok dile çevrilen eserin İngilizceye çevirisi 2011 yılında Rakesh Jobanputra tarafından yapılmıştır. Ümit'in postmodern özellikler taşıyan romanı tarihle içiçe geçmiş anlatımlar sunmaktadır. Dolayısıyla romanda postmodernizmin temel özelliklerinden birisi olan metinlerarasılık ve örnekleri yer almaktadır (Aydemir, 2012: 351-367). Bu çalışmada Ahmet Ümit'in *İstanbul Hatırası* romanı ile tarihsel polisiye roman türünde eserleri olan İtalyan yazar Umberto Eco'nun *Gülün Adı*, *Baudilino*, *Kraliçe Loana'nın Gizemli Alevi* eserleri arasında metinlerarası ilişki olduğu ortaya konmuş ve örnekler sunulmuştur. Kuramsal çerçevede metinlerarasılık kavramına değinilmiş olup sonrasında gönderge, alıntı, öykünme, iç anlatı, anıştırma, klişe gibi metinlerarasılık yöntemleri tanımlamaları ve *İstanbul Hatırası* romanındaki örnekleriyle birlikte sunulmuştur. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise bu metinlerarasılık örneklerinin *İstanbul Hatırası* Romanının İngilizce çevirilerine yansıtılıp yansıtılmadığı kaynak metin karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

2. Metinlerarasılık ve İstanbul Hatırası Romanında Metinlerarası Unsurlar

Metinlerarasılık bir eserle başka eserler arasındaki ilişki ve bağıdır. Bu kavram hiçbir metnin bağımsız olmadığına ve başka metinlerden izler taşıdığına vurgu yapar. Bu izler bazen geçmişin izleri bazen de sanatçının yaşadığı çağın etkileridir. 1960'larda başta Mihail Bakhtin ve Julien Kristeva olmak üzere

Roland Barthes, Michael Riffaterre, Gérard Genette, Harold Bloom, Umberto Eco, Graham Allen gibi araştırmacıların konuya ilişkin bilimsel katkılarıyla bugünkü konumuna gelmiştir. Mihail Bakhtin'in söyleşimcilik, Kristeva'nın farklı metinlerden alınan sözcelerin kesişim alanı (alıntılar mozaığı ve bir metnin başka metne dönüşümü) olarak tanımladığı metinlerarasılık kavramı Riffaterre'e göre okurun metnin daha önceki yapıtlarla olan ilişkisini algılamasıdır. Roland Barthes ise her metnin bir metinlerarasılık olduğu vurgusunu yapmıştır (Aktulum, 2007: 12-15).

Bu konuda kapsamlı bir çalışma yapan Kubilay Aktulum, metinlerarasılığı söylemlerin iç içe geçtiği çok sesli üretimler olarak açıklamakta bir yeniden yazma işlemi olduğuna vurgu yapmaktadır (Aktulum, 2007: 11). Eco'ya göre ise kitaplar yalnızca başka kitaplar üstüne ve onların çevresinde yazılır (Ecevit, 2006: 154). Metinlerarasılığı bir ilişkiler dizgesi olarak tanımlayan Genette kavramı iki yapıt arasındaki her türden ilişkiyi metinlerarası yerine metinsel aşkınlık olarak tanımlar ve beş türde inceler: bir metnin başka bir metindeki somut varlığı olan metinlerarasılık (intertextualité), bir metnin ondan türeyen başka bir metne yalın dönüşümü ya da öykünme yoluyla dönüşümünü sağlayan ilişki olan ana metinsellik (hypertextualité), yan başlıklar, alt başlıklar, önsözler, sonsözler, kapak ve metin öncesi unsurlar, karalamalar, taslaklar gibi unsurları içine alan yan metinsellik (paratextualité), soyut ve kapalı bir başka tip metin ötesi ilişki olan üstmetinsellik (architextualité) ve metin ötesinin son biçimi yorumsal üst metin (métatextualité)dir (Genette 1982'den akt. Rifat, M. 2005: 147-148). Bir eserle başka bir eser arasında metinlerarası ilişki kurulurken alıntı, gönderge, öykünme, iç anlatı, klişe gibi yöntemlerden faydalanılır. Çok sesli bir anlatım özelliğine sahip romanda tarihsel, mitolojik pek çok göndermeye, epigramlara, alıntılara, klişe örneklerine rastlanır. Bu yöntemlerin tanımları ve İstanbul Hatırası romanındaki örnekleri şu şekildedir:

2.1. Alıntı ve gönderge

Alıntı, bir metnin kendinden önce üretilmiş metinden herhangi bir işlem yapılmadan okura sunulmasıdır. Aktulum'un vermiş olduğu bilgiye göre alıntı "Bir metnin başka bir metinde açıkça ve sözcüğü sözcüğüne yinelenmesi işlemidir. Alıntıya açıklık katan iki temel tipografik unsur bulunur: ayraç ve italik yazı. Yazar ayraçlarla yeniden gündeme getirdiği söylemin ya da sözcenin kendisine ait olmadığını açıkça bildirir" (Aktulum 2011: 416). *İstanbul Hatırası* romanında ayetlerden, hadislerden ve şiirlerden alıntı örnekleri yer almaktadır.

Örnek 1 "Kostantiniyye elbet fetholunacaktır. Onu fetheden kumandan ne güzel askerdir" (Ümit, 2010: 409).

Örnek 2 "Allah'ın resulü, dünyanın nuru Hazreti Muhammed veda hutbesinde 'Ne zulüm ediniz ne de zulme boyun eğiniz' buyurmuşlardı" (Ümit, 2010: 240).

Yazarın romanında sık sık göze çarpan ayetler de metinlerarasılık bağlamında romanda yer alır. Kuran-ı Kerim'den Ali-i İmran Suresi 145. ayet, Furkan Suresi 63. ayet, Maide Suresi 32. ayet, (Ümit, 2010: 149, 154, 242, 249) bu metinlerarası unsurlara örnektir. Ayrıca romanda Yunan şair Konstantinos Kavafis'ten (Ümit, 2010: 88), Yahya Kemal Beyatlı'dan (Ümit, 2010: 502), romanın kahramanı Yekta'dan (Ümit, 2010: 194) İstanbul ile ilgili şiirlere yer verilir. Eserde yer alan şarkı sözleri de metinlerarasılık bağlamında alıntı örneği olarak değerlendirilebilir:

Örnek 3

Müzeyyen Senar'ın buğulu sesi duyuldu: "Bu akşam bütün meyhanelerini dolaştım İstanbul'un/Seni aradım kadehlerdeki dudak izlerinde/Canım doya doya sarhoş olmak istiyordu." (Ümit, 2010: 75).

Aktulum'un tanımlamasına göre 'gönderge' bir metinden alıntı yapılmadan okuru doğrudan bir metne göndermedir. Geniş anlamıyla bir metinde bir çağın, bir türün, bir geleneğin vb. yan metinsel göstergelerden biriyle olduğu kadar yalnızca yapıt başlıklarının, yazar adlarının ya da roman, trajedi, şiir kişinin, tarihi bir kahramanın, kutsal kitaplardan birinin adının açıkça anılması alıntısız göndergeleri için içerisine sokar" (Aktulum, 2011: 435).

Bir metnin başka metinlere gönderme yapması metne çok anlamlılık katar, metnin çağrışım gücünü artırır ve metnin tekdüzeliğini kırar, metni zenginleştirir. Bu zenginliği Ahmet Ümit'in *İstanbul Hatırası* romanında görmek mümkündür. Bu göndergeler yoğunlukla mitolojik, tarihi ve kültürel. Ümit tarihsel bir polisiye roman özellikleri taşıyan *İstanbul Hatırası* romanında işlenen cinayetlerden hareketle İstanbul'un tarihine dikkat çekmektedir. Bunu yaparken de pek çok tarihi göndergeden faydalanmaktadır. Özellikle tarihi yerleri anlattığı paragraflarda bunun örneklerini sıkça görürüz:

Örnek 4 ".....Evet, Molla Zeyrek Camii'nden bahsediyorum, eski ismiyle Pantokrator Kilisesi'nden. Neredeyse bin yıllık bir mabettir burası. On ikinci yüzyılda tam on iki yılda tamamlanmış. Adını da Molla Zeyrek adındaki alimden almış." (Ümit, 2010: 57).

Örnek 5 ".....Karun kadar zengin olmalarına rağmen vicdanlarını, merhametlerini, onurlarını yitirmiş olanlarla da girerdi başımız belaya." (Ümit, 2010: 108).

Örnek 6 ".....Çünkü Fatih'i simgeleyen iki anıtsal yapı var. Fatih Camii ve benim iş yerim, Topkapı Sarayı" (Ümit, 2010: 175). Eserde tarihi yerlere göndermeler yapılırken onlarla bağlantılı pek çok tarihi şahsa da göndermeler yapılmış olduğu görülmektedir. Kanuni Sultan Süleyman, Fatih Sultan Mehmet, Pargalı İbrahim Paşa, Yavuz Sultan Selim, Genç Osman, Hürrem Sultan, Mimar Sinan bunlardan birkaçıdır:

Örnek 7 "Yedikule'nin bendeki etkisi farklıydı. İlk lise yıllarında duymuştum buranın adını. Osmanlı imparatorluğu döneminde yabancı elçilerin, önemli kişilerin atıldığı bir zindan, sadrazamların idam edildiği uğursuz bir kale. Ama nedense beni en çok etkileyen olay, Genç Osman'ın öldürülmesiydi" (Ümit, 2010: 21).

Örnek 8 " Eğer Ayasofya olmasaydı Sultanahmet Camii de olmazdı. Yani Hristiyanlık olmasaydı Müslümanlık, Yahudilik olmasa Hristiyanlık olmazdı. Şöyle de diyebiliriz: Eğer Sümerler olmasaydı Hititler, Hititler olmasaydı antik Yunan, antik Yunan olmasaydı Roma imparatorluğu, Roma imparatorluğu olmasaydı Osmanlı imparatorluğu olmazdı. İnsanlığın büyük uygarlığını oluşturan değişik evrelerdir bunlar. Birini çekip alırsanız, anlamsız bir boşluk doğar, tarihi tamamlayamazsınız." (Ümit, 2010: 165).

Ahmet Ümit'in romanında tarihsel göndermeler kadar felsefi göndermelerin de sayısı oldukça fazladır. Örneğin, Poseidon Tapınağı'ndan bahsettiği paragrafında mitolojiye göndermede bulunur:

Örnek 9 “Megara’dan gelen göçmenler, ilk şehri, yani Byzantium’u kurunca sahile tanrıları için tapınaklar inşa etmişler. O tapınaklardan biri de denizler tanrısı Poseidon adına yapılmış.” (Ümit, 2010: 37).

Bir diğer mitolojiye gönderme ise Ay tanrıçası Hekate’nin anlatıldığı paragraftır:

Örnek 10 “Ay tanrıçası Hekate, kimileri onu Artemis’le özdeşleştirir. Hekate’nin Byzantium’a hep yardım ettiği söylenir.” (Ümit, 2010: 39. Romanda bunun gibi birçok ismin yer aldığı mitolojik göndermeler olmakla birlikte Zeus, Hera, sandalcı Kharon, Yertaltı Tanrısı Hades, Teodaius, Medusa da bu isimler arasındadır.

2.2. İç anlatı

İç anlatı “Eylemlerine ya da izleklerine az çok bağlı kalarak ana metin içerisinde bir başka anlatıya yer verilmesidir. Anlatı içinde anlatı (içanlatı) onun anlamına daha açıklık getirir (Aktulum, 2011: 439-440).

Yazarın rüyalarını gerçeksi bir kurgu içerisinde anlattığı bölümlerde iç anlatı kullanılmıştır (Ümit, 2010: 114-118). Rüyalar yoluyla geriye dönüşler (analeks), cinayetlerin çözümüne yönelik tahmin cümlelerinde ileri gidişler (proleks) vardır. Bu zaman gelgitlerinde ise anlatı içinde anlatı mevcuttur. Başkomiser Nevzat’ın yer yer kendi iç dünyasını anlattığı bölümler de birer iç anlatı örneğidir (Ümit, 2010: 262-263). Her bir cinayetin önceki sayfasında İstanbulla ilgili mitolojik anlatılar verilmiştir. Bu anlatılar da iç anlatı özelliği taşımaktadırlar:

Örnek 12 “Zafer töreniydi, cesareti yüceltme vakti, başarıyı kutsama anı. Kuzeyin karanlık ormanlarından gelmişti buraya. Sisli ve yağmurlu gecelerin içinden.” (Ümit, 2010: 95).

Örnek 13 “Tanrı krala bakıyordu. Kutsanma töreniydi Şükran günü, bedel anı, saygı zamanı. Tanrı kutsal bir armağan olarak sunmuştu bir kartal başı gibi denize uzanan bu güzel ülkeyi onlara” (Ümit, 2010: 3).

2.3. Klişe

Klişe bir yinelemedir ve herkesin ortak kullanımını alanına girer. Edinilmiş bir düşünceyi, bilgiyi verir. Atasözleri bu özellikleriyle edinilmiş bir düşünceyi, bilgiyi verdikleri için klişe özelliği gösterirler. Ana metinde sıkça karşımıza çıkan atasözü ve deyişlerden bazı örnekler:

Örnek 14 “İyi de komiserim Namık da sütten çıkmış ak kaşık değil.” (Ümit, 2010: 109)

Örnek 15 “...ve aynı anda düştü jeton. Başladıkları yerde bitirecekler.” (Ümit, 2010: 539)

Örnek 16 “Deli Dumrul hesabı, geçenden üç, geçmeyenden beş akçe...” (Ümit, 2010: 474)

Klişeler her toplumun kendi ortak belleğinden doğar bu yüzden anlaşılabilirliği için ortak bir belleğe ya da bu ortak bellek ürününün sunulmasına, açıklanmasına gereksinim duyar.

2.4. Öykünme

Öykünme bir metnin biçimini taklit etmektir. Öykünme ile iki metin arasında bir taklit ilişkisi kurulur. Aktulum (2007: 133)’un ifadeleriyle “Bir yazar başka bir yazarın biçimini kendi biçimiymiş gibi

benimser, kendi metnine sokar, özgün metnin içeriğini kendi metnine uyarlayarak yeni bir metin ortaya çıkarır". Öykünme sadece biçimle sınırlandırılmamalı. Bir metnin özgün içeriği, izleği de taklit edilebilir. Yazar başka bir yazarın konusundan yola çıkarak yeni bir metin ortaya çıkarır. Burada bir yazara ait özellikler yinelenerek taklit edilir (Kolcu, 2008: 369). Bu çalışmanın sonraki kısımlarında verilecek olan Umberto Eco'nun metinlerarasılık kavramları ve *İstanbul Hatırası* romanının Eco romanları ile benzer özelliklerinden de bahsedileceği üzere bir öykünme söz konusudur. Daha romanın kapak kısmında Umberto Eco'nun *Gülün Adı* adlı romanına açık bir gönderme söz konusudur.

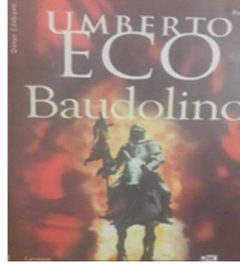
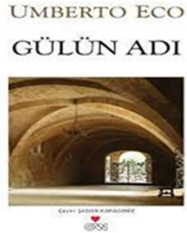
3. Umberto Eco'nun Metinlerarasılık kavramları doğrultusunda *İstanbul Hatırası* romanında metinlerarası ilişkiler

Bir polisiye roman örneği olan *İstanbul Hatırası* romanı çok katmanlı bir anlatı özelliğine sahiptir. Bir metnin başka metinlere gönderme yapması metne çok anlamlılık katar. Metnin çağrışım gücünü artırır ve metnin tekdüzeliğini kırar, metni zenginleştirir.

Ahmet Ümit'in *İstanbul Hatırası* romanında epigraf, şiir, şarkı, ayet, hadis gibi metinlerin doğrudan eklenmesine rastlansa da dönüştürülmüş metinlerin ağırlıkta olduğu da gözlenmektedir. Bu bağlamda romanda pek çok gönderme mevcuttur. Ümit tarihsel bir polisiye romanın özelliklerini taşıyan *İstanbul Hatırası* romanında işlenen cinayetlerden hareketle İstanbul'un tarihine dikkat çekmektedir. Bu durum Umberto Eco'nun *Gülün Adı* yapıtındakiyle benzerlik gösterir. *Gülün Adı* romanı polisiye bir romanın yanı sıra tarihin de izlerini sunar okuyucusuna. Umberto Eco İtalyan romancı, deneme yazarı, edebiyat eleştirmeni, semiyolog ve postmodern bir filozoftur. Eco eserlerinde göstergeleri çok sık kullanır ve göstergelerarasılık yönteminden faydalanır. Eco'nun Açık Yapıt (1992) olarak adlandırdığı çok katmanlı metinler, yüzey yapı/derin yapı ilişkisi ile çoğul okumaya müsait anlam düzlemleri oluşturur. Yüzey yapı gösterenlerinin derin yapıdaki karşılıkları okuyucuya kendi deneyimlerine yönelik bir anlam boyutu açar. Çok katmanlı açık yapıtların temel özelliği imgelerle dokunmuş metaforik yapılar olmalarıdır.

Umberto Eco'nun yazmış olduğu *Gülün Adı*, *Baulidino* ve *Kraliçe Loananın Gizemli Alevi* eserleriyle Ahmet Ümit'in *İstanbul Hatırası* eseri arasında biçimsel ve içeriğe yönelik bazı metinlerarası ilişkiler saptanmıştır.

İstanbul Hatırası romanının ön ve arka kapak iç kısmında yer alan haritalar yan metinsellik bağlamında bir öykünme örneği olarak verilebilir. Bu örnekte Umberto Eco'nun *Gülün Adı* adlı romanına açık bir gönderme söz konusudur. *Gülün Adı* romanında cinayetlerin işlendiği manastırın küçük bir haritası kitabın iç sayfasında yer almaktadır. *İstanbul Hatırası* romanında da benzer şekilde cinayetlerin işlendiği yerlerin haritası verilmektedir.

İstanbul Hatırası 2010

İstanbul Hatırası 2010

Gülün Adı 2007

Bu biçimsel özellikler romanın *Gülün Adı* romanında olduğu gibi tarihsel derinlikler içermesi ve tarihsel bir polisiye roman oluşuyla devam eder. Her iki romanda da benzer şekilde dini, mitolojik, şiirsel ve tarihsel alıntılar yoğunluktadır. Cinayetler göstergeler doğrultusunda ilerlemektedir. Ve her göstergenin içeriğinde olayları çözmeye yönelik bir anlam gizlidir. *Gülün Adı* romanındaki manastırın yerini *İstanbul Hatırası* romanında İstanbul şehri almıştır. *Gülün Adı* romanında öldürülenlerin ortak noktası aynıdır. *İstanbul Hatırası* romanında da öldürülenler "İstanbul'un doğasını yıkmak isteyenler" ortak noktasında buluşur. Yine *İstanbul Hatırası* romanı Umberto Eco'nun *Baudolino* romanını İstanbul'un tarihi ve tarihi yerlerinin anlatılması hususunda çağrıştırmaktadır. Umberto Eco'nun anlarından kesitler sunan *Leona'nın Gizemli Alevi* romanı da *İstanbul Hatırası*'nda Ahmet Ümit'in yer yer kapalı olarak kendi hayatından yansıttığı karakterler ve olaylarla benzerlik göstermektedir.

Eco *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti* eserinde: "Her ne olursa olsun kurmaca yapıtlar okumaktan vazgeçmeyeceğiz. Çünkü onlarda yaşamımıza anlam verecek formülü aramaktayız. Sonuçta yaşamımız süresince, bize neden dünyaya geldiğimizi ve yaşadığımızı söyleyecek bir ilk öykünün arayışı içindeyiz. Kimi zaman kozmik bir öykü arıyoruz, evrenin öyküsünü, kimi zaman kendi bireysel öykümüzü. Kimi zaman kendi bireysel öykümüzü evrenin öyküsüyle çakıştırmayı umuyoruz." (Eco, 2012: 179) der.

Umberto Eco'nun da Ahmet Ümit'in de belki pek çok yazarın da yaptığı budur. Kendi yaşantılarından, kendi arayışlarından izleri eserlerinde paylaşmak. Bu izleri Ahmet Ümit'in *İstanbul Hatırası* romanındaki kahramanlarda, mekanlarda ve roman kahramanlarının anlattığı anılarda bulmak mümkündür. Romanlar bu yazarların kendi yaşam öykülerinden izler ve kurgularının bir karışımıdır adeta. *İstanbul Hatırası* da Eco'nun "Baudolino" su gibi kurmaca-gerçek ilişkisinin sorgulandığı bir yapıttır. Olay bir kurgudur gerçek değil ama biz onu kendi kurgusu içinde gerçek olarak kabul ederiz. Eco'nun deyimiyse "Ampirik okur deneyimimizden yola çıkarak kutların konuşmadığını biliriz ancak bir örnek okur olarak kurtların konuştuğu bir dünyada hareket ettiğimizi kabul etmek zorundayızdır." (Eco, 2012: 139).

Eco'nun *Gülün Adı* romanı her biri günün yedi farklı zamanında işlenen yedi cinayeti konu alırken, *İstanbul Hatırası*'nda da yedi günde yedi cinayet işlenir. Yedi motifinin romanının pek çok yerinde kullanıldığını görürüz. İstanbul'un yedi tepe üzerine kurulu bir şehir olması, Necdet Denizel'in evindeki duvardaki gravürlerin yedi tane oluşu gibi. Ayrıca Yekta'nın "Pazartesi geç saatlerinde on ikiye doğru bütün olayları yedi rakamıyla bağlamak istiyorduk" (Ümit, 2010: 555) cümlesi romanın yedi rakamı üzerinden kurgulandığını bir kez daha vurgular. Her bölümün başında o parçada geçen cümleleri veya özet cümlesinin epigraf olarak kullanılması iki roman arasındaki biçimsel benzerlikten bir diğeridir. *Gülün Adı* romanında el yazması kitap ve kütüphanede çalışanların el yazmaları bir gösterge olarak kullanılırken benzer şekilde *İstanbul Hatırası* romanında da maktullerin eline bırakılan ve cinayetlerin çözümlenmesinde önemli rolü olan tarihi sikkeler gösterge olarak kullanılmaktadır. Tarihi sikkeler romanın en güçlü imgesidir. Öldürülen kişilerin tıpkı *Gülün Adı* romanında gizli kitaba ulaşmak isteyen kişiler olmaları gibi "İstanbul Hatırası" romanında da öldürülenlerin İstanbul'un tarihi yapısını yok etmek isteyen inşaat işiyle ilgili kişiler olması her iki romanda da öldürülenlerin ortak bir amaç için öldürüldüğünü göstermektedir.

Umberto Eco'nun Leonanin Gizemli Alevi romanında Yambo kendi hafızasını onarmaya çalışırken toplumsal hafızadaki kayıplarla yüzleşmektedir. *İstanbul Hatırası* romanında ise Ahmet Ümit benzer şekilde cinayetleri ve roman kahramanlarının birbirleriyle olan bağlantılarını anlatırken İstanbul'un tarihi dokusunun yok olmakta olduğu gerçeğinin altını çizmektedir. Metinlerarasılık bir anlamda kültürel mirası kucaklamaktır. *İstanbul Hatırası* İstanbul'un tarihi değerlerini göz önüne sererken ve bu tarihi değerler hakkında geniş bilgiler verirken bir taraftan da olay döngüsü gerçekleşmektedir. Bu yapı okuyucusuna çok yönlü bir okuma sunmaktadır. Bu yazım tekniğine Umberto Eco'nun romanlarında da sıkça rastlarız. *İstanbul Hatırası* romanında bir imge başkomiser Nevzat'a geçmişe dönük anılarını hatırlatır benzer durum Umberto Eco'nun *Leonanin Gizemli Alevi* romanında da görülür. Bir kakao kutusu, bir resim roman kahramanının pek çok anısını ve hatıralarını ortaya çıkarmaktadır ve roman içinde yeni bir anlatı başlatmaktadır. Tarihsel bir polisiye roman özelliği taşıyan *İstanbul Hatırası* romanı ayet ve hadis alıntılarını içeren yapısıyla yine benzer şekilde Umberto Eco'nun hristiyanlık dini, İncil ve Hz. İsa'nın sözlerinden alıntılarla bezenmiş *Baudolino* adlı romanıyla yazım biçimi boyutunda paralellik gösterir. Bu paralellik İstanbul şehrinin tarihinin anlatılması özellikle her iki yazarın da en çok etkilendikleri yerebatan sarnıcı, medusa başı gibi tarihi eserlere yer verilmesiyle devam eder.

Eco *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti* eserinde der ki "Her metin, okurdan onun işine katılmasını isteyen tembel bir araçtır. Bir metin alıcının alması gereken her şeyi söylese mahvolurduk." (Eco, 2012: 14). İşte Eco'nun gerçek okura yüklediği görevdir bu: o boşlukları doldurmak. Bu çok da kolay bir iş değildir çünkü metin açık bir yapıttır ve okurun deneyimlerini, bilgisini içeren bir yoruma dayalıdır. Örneğin Ümit'in *İstanbul Hatırası* romanında cinayetin nasıl işlendiğiyle ilgili tüm ayrıntıları

görmezsiniz, şiddet doğrudan aktarılmaz. Eğer bir cinayetin nasıl işlendiği okuyucuya doğrudan aktarılacak olursa, o zaman okuyucu suçun nedenini bilecek olaylar gizemini yitirecektir. İşte bu boşluklar o yüzden konulur. Okuru da metne dahil etmek için. *İstanbul Hatırası* romanında suçlular sakın bir kişiliğe büründükleri için kendilerinden en ufak bir şüphe duyulmaz. Bu anlamda roman okuyucuyu son sayfaya kadar metne dahil etmeyi başarır. Romanın sonu ve sonundaki cümleler romanı bir açık yapıt haline getirir. Cinayeti gerçekleştirenler gerçek katiller midir? Yoksa onların yaşamını çalan onların yaşarken ölmelerine sebep olanlar mıdır asıl katiller? Yaşadıklarının etkisiyle içinde buldukları psikolojik bunalım ve çıkmaz onları cinayete sevk etmiştir. Romanın sonunda yer alan Yekta'nın son cümlesi ise bunu açıkça ortaya koymaktadır: "Ne yapalım başka çaremiz yoktu işte. Ne yapalım kendi kanımızı sunduk İstanbul'a hatıra diye..." (Ümit, 2010:556)

İstanbul Hatırası romanının sonundaki cümle ile başlığa bağlanması, başlığın adının nereden geldiği sorusunun cevabıdır. Bu benzer durumu Umberto Eco'nun Kraliçe Leonanın Gizemli Alevi kitabındaki Kraliçe Leona'nın roman kahramanının geçmişte okuduğu bir çizgi romandan hatırladığı bir isim olması olayı ile yine yazım tarzına yönelik benzerlik taşır. *İstanbul Hatırası* romanında geçen: "Ne yapalım, başka çaremiz yoktu işte. Ne yapalım, kendi kanımızı sunduk İstanbul'a hatıra diye" (Ümit, 2010: 556) cümlesi romanın başlığına atıfta bulunur ve romanın isminin nereden geldiğinin çözümlemesini metinlerarasılık bağlamında okura sunar.

Ahmet Ümit'in *İstanbul Hatırası* romanı ve Umberto Eco'nun romanları arasındaki metinlerarası ilişki tesadüfi değildir. Ahmet Ümit yapmış olduğu röportajlarında³ Umberto Eco'nun *Gülü'n Adı* romanını çok sevdiğini Dostoyevski, Agatha Christie, Oğuz Atay, Sait Faik Abasıyanık gibi birçok yazarın kitabını okuduğunu, tarih, felsefe, mitoloji, kutsal kitapları okumayı çok sevdiğini⁴ ifade etmektedir. Şiire olan ilgisini⁵ anlatmaktadır. Dolayısıyla bunların izlerini *İstanbul Hatırası* romanında açıkça görmek mümkündür.

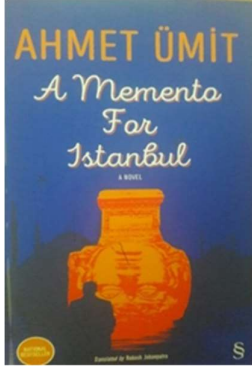
3.1. A Memento For İstanbul eserinde metinlerarası unsurların çevirisi

Çalışmanın bu bölümünde kaynak metinde yer alan ve bu çalışmada alıntı, gönderge, iç anlatı, klişe yöntemleri çerçevesinde sunulan metinlerarası unsurların İngilizce çevirileri ile karşılaştırmalı incelemesi yapılmıştır. 2010 yılında Everest Yayınevi tarafından basılmış olan *İstanbul Hatırası* romanının *A Memento for İstanbul* başlıklı çevirisi Rakesh Jobanputra tarafından yapılmış ve 2011 yılında yine aynı yayınevi tarafından yayımlanmıştır. 2014 yılında ikinci baskısı ve 2017 yılında üçüncü baskısı olan eserin kapak tasarımı ve bazı iç düzenlemelerinde değişikliğe gidildiği görülmüştür.

³ https://www.istanbulgercegi.com/yazar-ahmet-umit-bazen-sansurluyorum_114565.html

⁴ <https://www.aa.com.tr/tr/roportaj/ahmet-umit-iyi-bir-romanci-gercekten-agir-bir-isci-gibi-calisir/1611353>

⁵ <https://www.edebiyathaber.net/yusuf-copurun-ahmet-umitle-gerceklestirdigi-soylesi/>

2017 Basımı

2011 Basımı

2014 Basımı

Kaynak eser ve aynı yayının evinin farklı yıllara ait çevirilerinde metinlerarası öğelerin bazılarının aktarıldığı bazılarının ise aktarılmadığı gözlemlenmektedir. Örneğin kaynak eserde yer alan olayların geçtiği yerleri gösteren haritanın 2014 basımı çeviri eserde yer aldığı 2017 basımı çeviri eserde ise yer almadığı gözlemlenmektedir.

3.1.1. Alıntı örneklerinin çevirileri

Kitabın ilk sayfasında yer alan epigrafın (Yahya Kemal'in şiirinden alıntı) her iki çeviri eserde de tırnak içinde kaynak metindeki şekliyle sunulduğu fakat İngilizce çevirisinin dip not olarak verildiği görülmektedir.

Örnek 1

Kaynak ifade: «Sana dün bir tepeden baktım aziz İstanbul....»(Ümit, 2014: 1)

Çeviri ifade: «It was only yesterday that I gazed upon you from on high, glorious İstanbul....» (Ümit, 2017: 1)

Örnek 2

Kaynak metinde yer alan başlıklar bölüm içerisinde geçen cümle örneklerinden oluşturulmuştur. Ancak çeviri metinle karşılaştırıldığında bu metinlerarası ifadelerin silindiği ve farklı başlıklar kullanıldığı gözlemlenmektedir.

Kaynak eserde yer alan başlıklar :

“İstanbul’un İlk adı Byzantion” (Ümit, 2010: 10)

“İnsan pek de vefalı bir varlık değil” (Ümit, 2010:16)

“Ne dersiniz Başkomiserim eski bir sevgili mi?” (Ümit, 2010:21)

Çeviri eserde yer alan başlıklar:

“Byzantion” (Ümit, 2017: 10)

“Samatya” (Ümit, 2017: 16)

“King Byzas” (Ümit, 2017: 21)

Örnek 3

Kaynak ifade: “Kostantiniyye elbet fetholunacaktır. Onu fetheden kumandan ne güzel askerdir” (Ümit, 2010: 409).

Çeviri ifade: “Konstantiniyye will indeed be conquered! And how glorious that commander will be! How glorious that army shall be! (Ümit, 2017:423)

Kaynak metinle karşılaştırıldığında ifadenin İngilizceye çevrilmiş olduğu görülmektedir. Fakat hadis ile ilgili herhengi bir açıklamaya yer verilmemiştir. Bu sebeple erek metin okuyucusunun metnin arka plan bilgisine sahip olmaksızın bu metinlerarası ilişkiyi kurması mümkün değildir.

Örnek 4 :

Kaynak ifade: “Müzeyyen Senar’ın buğulu sesi duyuldu: “Bu akşam bütün meyhanelerini dolaştım İstanbul’un/Seni aradım kadehlerdeki dudak izlerinde/Canım doya doya sarhoş olmak istiyordu.” (Ümit, 2010: 75).

Çeviri ifade: “I wandered all the inns and taverns of Istanbul this evening /Searching for you in the marks left by lips on the chalices / I want to drink myself into a stupor and break free of these bonds...” (Ümit, 2017:79).

Dipnot “Singer of Ottoman Turkish classical music” (Ümit, 2017: 79).

Alıntı örneği olarak kaynak metinde yer alan şarkı sözlerinin çeviri metne aktarıldığı ve dipnot olarak Müzeyyen Senar’ın Osmanlı ve Türk sanat müziği sanatçısı olduğu bilgisinin verildiği görülmektedir.

Sonuç olarak çeviri eserde alıntıların İngilizceye aktarıldığı ancak metinlerarasılık kapsamında değerlendirilecek olursa arka plan bilgilerine az yer verildiği ya da hiç değinilmediği gözlemlenmiştir.

3.1.2. Gönderge örneklerinin çevirileri

İstanbul Hatırası romanında tarihi eserlerden, tarihi kişilere, felsefik düşüncelerden, filozoflara, sanatçılardan sanat eserlerine kadar pek çok gönderge söz konusudur. İstanbul’un tarihi dokusunu vurgulamak amacıyla sembolik olarak kullanılan tarihi eserlerle ilgili ifadelerin çeviri esere aktarılmış olduğu gözlemlenirken bu sembolik ifadelerin saklı olduğu altmetinlere ait bilgilerin okuyucuya yeteri kadar sunulmadığı görülmektedir. Örneğin kaynak metinde yer alan ve sembolik anlamı tamamlayan *Yedikule* tarihi eserinin de dipnotla tarihi önemi açıklanmış fakat yedi rakamına dair bir açıklamaya rastlanmamıştır (eserin yedi kuleden oluştuğuna dair).

Örnek 1

Kaynak İfade : «Ve salonun öteki odaya açılan kapısının yanındaki tek gravür...**Yedikule**» (Ümit, 2010: 23)

Çeviri ifade : “ And the sole engraving next to the door opening out onto the other section of the lounge showed Yedikule” (Ümit, 2014, 2017: 23).

Dip not açıklaması: «Built on the orders of Emperor Theodosius I in the fourth century AD; later used as a prison and treasury in Ottoman times» (Ümit, 2014, 2017: 23)

Örnek 2

Kaynak metinde geçen Fatih camii, Çemberlitaş ile ilgili tarihi bilgiye yer verildiği görülmektedir (Ümit, 2014,2017: 23). Ancak bu durumun kaynak eserde yer alan tüm tarihi göndermeler için geçerli olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla bu göndermelerle ilgili kurulacak olan metinlerarası ilişkilerin okuyucunun kültürel bilgisine bağlı olduğu anlaşılmaktadır.

3.1.3. Klişe örneklerinin çevirileri

Kaynak metinde geçen ve erek kültürde yer almayan aynı zamanda metinlerarası gönderme olan klişelerin bazılarının dipnot açıklamalarıyla aktarıldığı bazılarının aynı cümle içinde açıklama yöntemiyle çevrildiği bazılarının ise hiç açıklanmadığı görülmektedir.

Örnek 1

Çeviri eser incelendiğinde kaynak metinde yer alan “Deli Dumrul” ifadesinin çevirisi ile birlikte metinlerarası ilişkisinin dipnot açıklaması ile okuyucuya aktarıldığı gözlemlenmiştir. Ancak bu ifadenin bir deyim olarak kullanıldığı ile ilgili bir bilgi yer almamaktadır.

Kaynak ifade :«Deli Dumrul hesabı geçenden üç geçmeyenden beş akçe.» (Ümit, 2010: 47)

Çeviri metin: «Like old crazy Dumrul. Three pieces of silver from those who pay, five from those who refuse» (A Memento for İstanbul, 2014, 2017: 50)

Dipnot açıklaması: Character from Turkic epic *The Book of Dede Korkut*: Deli Dumrul (Crazy Dumrul) built a bridge over a dry river and would allow those travellers who paid thirty pieces of silver to cross whilst those who refuse would be beaten up and forced to pay forty (Ümit, 2014, 2017: 50)

Örnek 2

Eserde aktarılmamış olan ve başka bir açıklama ve gösterge ile yer değiştirilen ya da tamamen silindiği gözlemlenen metinlerarası unsurların da olduğu görülmektedir.

Kaynak metin: «**Karun kadar zengin [klişe]** olmalarına rağmen vicdanlarını, merhametlerini, onurlarını yitirmiş olanlarla da girerdi başımız belaya» (Ümit, 2010: 108).

Çeviri ifade : “...but also who **despite their millions** have no compession, honour or conscience; the nastiest of the lot” (Ümit, 2014, 2017: 115).

Örnek 3

Aşağıdaki örnekte ise kaynak metinde kullanılan ve kaynak kültürde yer alan bir esere gönderme olan bir klişe ifadenin anlamının aynı cümle içerisinde verilmesi yöntemi, ile aktarıldığı görülmektedir (açıklama yöntemi):

Kaynak ifade: «Öyle ahım şahım bir para kazanmıyor, onun deyişiyle ‘**Medarı Maişet Motoru’nu yürütüyor işte**» (Ümit, 2010: 66)

Çeviri ifade : «He doesn't earn a huge amount: **enough to keep the rain off my head** as he says» (Ümit: 2017: 70).

Örnek 4

Kaynak ifade: “İyi de komiserim Namık da **sütten çıkmış ak kaşık değil.**” (Ümit, 2010: 109)

Çeviri ifade: “Namık Kemal **is hardly whiter than white himself**” (Ümit, 2014, 2017: 116).

Çeviri ifadeye kaynak metinde yer almayan Kemal isminin eklendiği görülmekte ve atasözünün anlamı ile açıklandığı gözlemlenmektedir. Benzer şekilde aşağıdaki örnekte de ifadenin anlamını açıklayacak başka bir klişe kullanıldığı görülmektedir:

Örnek 4

Kaynak ifade: “...ve aynı anda **düştü jeton.** Başladıkları yerde bitirecekler.” (Ümit, 2010:539).

Çeviri ifade “ And then the fog lifted. They were going to end it where they 'd started” (Ümit, 2017:554).

Klişe özelliği taşıyan atasözü, deyim ve ifadeler kültüre metinlerarası göndermeler yapar. Kaynak metinde bu bağlamda örnekler bulunmakta bu örneklerin bazen erek odaklı çevrildiği bazen de kaynak metindeki şekliyle verilerek açıklama yoluna gidildiği, dipnotla açıklama yönteminin ise az kullanıldığı görülmektedir.

3.1.4. İç anlatı örneklerinin çevirileri

Eserde karakterlerin rüya, hayal ve hatırlama gibi eylemleriyle iç anlatı yöntemine başvurulduğu gözlemlenmektedir. Örneğin başkomiser Nevzat'ın yer yer kendi iç dünyasını anlattığı bölümler birer iç anlatı örneğidir (Ümit, 2010: 262-263). Her bir cinayetin önceki sayfasında İstanbul ile ilgili mitolojik anlatılar da tarihe ve geçmişe gönderme yapmakta ve iç anlatı özelliği taşımaktadır.

Örnek 1

Kaynak İfade : “Zafer töreniydi, cesareti yüceltme vakti, başarıyı kutsama anı. Kuzeyin karanlık ormanlarından gelmişti buraya. Sisli ve yağmurlu gecelerin içinden.” (Ümit, 2010: 95).

Çeviri ifade : “It was the ceremony, the time to honour the brave and exalt the glorious victors. He had come, from the dark, forests of the North, through oppressive days and tortuous nights..” (Ümit, 2014, 2017: 101).

Örnek 2

Kaynak İfade: “Tanrı krala bakıyordu. Kutsanma töreniydi Şükran günü, bedel anı, saygı zamanı. Tanrı kutsal bir armağan olarak sunmuştu bir kartal başı gibi denize uzanan bu güzel ülkeyi onlara” (Ümit, 2010: 3).

Çeviri İfade: “The Deity was looking at the King. It was the rite of celebration, the day of thanks, the moment of reckoning: a time for reverence. This land, thrusting proudly into the sea like an eagle’s head, had been granted to them as a gift by Deity”. (Ümit, 2014, 2017:3)

Kaynak eserde yer alan ve metinlerarasılık özelliği gösteren içanlatıların çeviri esere de yansıtıldığı ve aktarıldığı görülmektedir. Bu anlatılar hem eserin kendi içinde yer alan metinlere gönderme yapması hem de kendisinden önce yazılmış olan metinlere gönderme yapması açısından önem taşımaktadır. Bu sebeple çeviri metne yansıtılması da metinlerarası ilişkilerin kaybolmaması ve erek metin okuyucusuna sunulması açısından önemlidir. Bu durumun çeviri eserde gözönünde bulundurulduğu görülmektedir.

Sonuç

Ahmet Ümit'in *İstanbul Hatırası* romanı polisiye bir roman olmasının yanısıra tarihsel ve kültürel açıdan da çok katmanlı bir yapıya sahiptir. Metinlerarasılık yöntemiyle kültürel belleğe uzanır ve bize geçmişten fotoğraflar sunar. Yazarın kullanmış olduğu göndermeler tesadüfi değildir kendi yaşamından, çocukluğundan, okuduklarından izler taşır. Örneğin “Medarı Maişet Motoru’nu yürütüyor işte» (Ümit, 2010: 66) ifadesi, Sait Faik Abasıyanık'ın *Medarı Maişet Motoru* eserini anımsatır. “Tutunamamış ama tutunamadığının farkında olan insanlarla” (Ümit, 2010: 103) ifadesi Oğuz Atay'ın eserini çağırıştırır. Bu göndermelerin tesadüfi olmadığını yazar yapmış olduğu röportajlarda bahsi geçen yazarların eserlerini okumayı sevdiğini, onların eserlerinden etkilendiğini dile getirerek doğrulamaktadır. Umberto Eco'nun eserleriyle biçimsel ve içeriksel öğeler bağlamında metinlerarası izler taşıyan *İstanbul Hatırası* romanı Eco'nun deyimiyle metnin içine girmenizi ve boşlukları doldurmanızı bekler. Bu boşluklar ortak bellek sayesinde doldurulabilmektedir. Metinlerarası bağlantı okur tarafından kurulacaktır fakat bu bağlantının erek kültür okuyucusu tarafından kurulabilmesi okuyucunun metinlerarası unsurların bilgisine sahip olması ya da çeviri metinde bu bilgilerin aktarılmış olmasına bağlıdır. Eserin çevirisinde bu unsurlardan bazılarının dipnot, açıklama ve sembolik anlatım gibi yöntemlerle aktarıldığı, bazılarının ise silindiği ve çıkartıldığı görülmektedir. İncelenen örnekler doğrultusunda yapılan değerlendirme sonucuna göre kaynak metinde yer alan metinlerarası ilişkilerin erek metne kısmen yansıtıldığı ancak bazı gösterge, alıntı, gönderge, klişe örneklerinin aktarılmadığı gözlemlenmiştir. Çeviri sürecinin sadece dilsel aktarım değil aynı zamanda kültürel bir aktarım süreci olduğu gözönüne alındığında metinlerarası unsurların (resim, gösterge, sembol, alıntı, gönderge, klişe, içanlatı) muhafaza edilmesi ve erek metne aktarılması büyük önem arz etmektedir. Çünkü kaynak metne ve kültüre yabancı erek okurun bu ilişkiyi kurabilmesi bu unsurların sembolik anlamlarının ve alt metin bilgisinin sunulmasına bağlıdır. Bu bağlamda çeviri sürecinde metinlerarası ilişkilerin de dikkate alınması gerekmektedir. Çeviri öncesinde metinlerarasılık kapsamında yapılacak olan çözümleme işlemi erek metin okuyucusuna daha kapsamlı ve anlaşılır bir çeviri eser sunma konusunda çevirmene rehberlik edecektir.

Kaynakça

- Aktulum, K. (2007). *Metinlerarası İlişkiler*. Öteki Yayınları.
- Aydemir, M. (2012). Tarihsel Bir Polisiye Roman: İstanbul Hatırası. *Turkish Studies*. 7/3(351-367).
- Aydemir, M. (2011). *Metinlerarasılık/Göstergelerarasılık*: Kanguru Yayınları.
- Ecevit, Y. (2006). *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*. İletişim Yayıncılık.
- Eco, U. (1992). *Açık Yapıt* (Çev. Şahan Yakup). Kabalcı Yayıncılık.
- Eco, U. (2003). *Baudolino* (Çev. Şemsa Gezgin). Doğan Yayıncılık.
- Eco, U. (2005). *Kraliçe Loana'nın Gizemli Alevi*. (Çev. Şemsa Gezgin). Doğan Yayıncılık.
- Eco, U. (2007). *Gülün Adı*. (Çev. Şadan, Karadeniz). Can Yayınları.
- Eco, U. (2012). *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti*. (Çev. Kemal Atakay). Can Yayınları.
- Génette, G. (1982). *Palimpsestes. La littérature au second degré*. Seuil Editions.
- Kolcu, A., İ. (2008). *Edebiyat Kuramları*. Salkım Söğüt Yayınları.
- Ümit, A. (2010). *İstanbul Hatırası*. Everest Yayınları.
- Ümit, A. (2014). *A Memento for İstanbul*. (Çev. Rakesh Jobanputra). Everest Yayınları.
- Ümit, A. (2017). *A Memento for İstanbul*. (Çev. Rakesh Jobanputra). Everest Yayınları.
- Kolukısa, Emrah. (2016.11.27). "Bazen sansürlüyorum" İstanbul Gerçeği. https://www.istanbulgercegi.com/yazar-ahmet-umit-bazen-sansurluyorum_114565.html
- Uştuk, Hilal & Şeref, Salih. (2019. 10. 12). "İyi bir romancı gerçekten ağır bir işçi gibi çalışır" Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/roportaj/ahmet-umit-iyi-bir-romanci-gerçekten-agir-bir-isci-gibi-calisir/1611353>
- Çopur, Yusuf. (2021. 03.11). "Sokağın Zulası" Edebiyat Haber. <https://www.edebiyathaber.net/yusuf-copurun-ahmet-umitle-gerçeklestirdigi-soylesi/>.